Vol 6 Issue 8 Feb 2017

ISSN No :2231-5063

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

Welcome to GRT

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2231-5063**

Golden Research Thoughts Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Dr. T. Manichander

International Advisory Board

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.aygrt.isrj.org

GRT GOLDEN RESEARCH THOUGHTS

ISSN: 2231-5063
IMPACT FACTOR : 4.6052(UIF)
VOLUME - 6 | ISSUE - 8 | FEBRUARY - 2017

'तुम्ही व्हा हो वृक्ष आता' –कवी राजन जयस्वाल एक आस्वादक शोध

प्रा. आशा काटेखाये
अशोक मोहरकर कला व वाणिज्य महा.
अडयाळ, – जि. भंडारा .

प्रस्तावना :

प्रा. डॉ. राजन जयस्वाल हे एक मनस्वी कवी, प्रभावी प्राध्यापक, उत्तम वक्ता, अनेक संस्था मोठया करणारा उपक्रमशील संयोजक, भाषा, साहित्य, संस्कृती, शिक्षण, नाटय, लोककला अशा विविध साहित्यिक व सांस्कृतिक क्षेत्रातील मनःपूत मुसाफिर. वाड्.मयाचा रसोद्ग्राही अभ्यासक आणि बोली साहित्याच्या प्रतिष्ठेसाठी तळमळणारा एक बोली वेल्हाळ सहृदय माणूस म्हणून संपूर्ण विदर्भ आणि महाराष्ट्रात प्रसिध्द आहेत. डॉ. राजन जयस्वाल अनेक पुरस्कारांनी सन्मानित आहेत. त्यांचे 'चौरस', 'चौकार', 'चौफेर', हे चारोळी कविता संग्रह, 'चऊक', 'आदवा' हे झाडीबोलीतील कविता संग्रह, 'कानेटकरांची नाटयसृष्टी' 'साहित्यातील वैचारिकता' हे शोधनिबंध 'एका फुलाची बाग', 'तरंग–अंतरंग' हे कविता संग्रह इ. वाड्.मयीन साधना.

'एका फुलांची बाग' हा कवितासंग्रह दि.14 जाने. 2007 ला आकांक्षा प्रकाशन नागपूर यांनी प्रकाशित केली. 'तुम्ही व्हा हो वृक्ष आता' ही कविता याच काव्यसंग्रहातून घेतली आहे. कवी जयस्वाल यांचे गुरूवर्य डॉ. द.भि. कुलकर्णी यांनी काव्यसंग्रहाला प्रस्तावना दिली. गुरूकडुन शिष्याचे परीक्षण हे या कविता संग्रहाचे वैशिष्टये – डॉ.द.भि.कुलकर्णी यांनी डॉ. राजन जयस्वाल यांच्या कवितेचे वैशिष्टये सांगतात की, 'राजनच्या व्यक्तिमत्वासारखी त्यांची कविता संयमित, अंतर्मुख करणारी आहे. भावना आहे ती; 'कल्पकता व चिंतन यांच्या कोंदणात बसलेली' याची प्रचिती वाचकालाही येते.

डॉ. राजन जयस्वाल सामाजिक जाणिवेचे संवेदनशिल कवी आहेत. बदलत्या सांस्कृतिक मूल्यांची जाण त्यांच्या कवितेतून पदोपदी जाणवते. त्यांच्या काव्यसंग्रहात दैनंदिन जीवनातील नित्याच्या व्यवहारातील अनेक प्रतिक वेगवेगळया अंगाने वेगवेगळया अर्थाने आलेली आहेत. जसे – सुई–दोरा, समई, लता, वेली, इ. झाड आणि वृक्ष हे दोन्ही शब्द समानार्थी असले तरी कवितेत वेगवेगळी अर्थवलये घेऊन येतात. शब्दांना कधी पारंपारिक सांस्कृतिकता लाभलेली आहे तर कधी नव्या जाणिवेने प्रगट होतात. 'एका फुलाची बाग' हे काव्यसंग्रहाचे शिर्षक एका व्यक्तिमनाचे संपूर्ण स्वयंपूर्ण अस्तित्व दर्शविणारे आहे. याची साक्ष 'तुम्ही व्हा हो वृक्ष आता' या कवितेतून जाणवते. या कवितेत वृक्ष लता, वेली, आकाश, खोड, उन अशी प्रतिक येतात. कविता वाच्यार्थ प्रधान असली तरी, अर्थव्यंजनेने कवितेचा आशय घ्यावा लागतो.

कवी 'लता–वेली' हया प्रतिकातून परावलंबनाची भावना, लुळेपणा, पांगळेपणा किंवा कणा / रीड नसलेल्या समाजाचे प्रतिनिधित्व करणारे प्रतीक आहे. 'वृक्ष' हे व्यापकतेचे, सर्वांगाचे, स्वयंपूर्णतेचे प्रतीक म्हणून वापरलेले आहे. लोकसाहित्यात वृक्ष ही संकल्पना परंपरा सातत्य व वंश सातत्याचे प्रतीक म्हणूनच आलेली आहे. त्यातही वटवृक्षाला जास्त महत्व असते. परंतु कवी आजच्या आधुनिक जगात 'वृक्ष' या प्रतिकातून प्रगतीची, उंच भरारी घेण्याची परंपरा निर्माण व्हावी म्हणून हे प्रतीक वापरले आहे. 'तुम्ही' या शब्दातुन कवी कुण्या एका व्यक्तीला मोठं व्हायला सांगत नाही, तर संपूर्ण समाज कवीला अभिप्रेत आहे. लता–वेली–वृक्ष–आकाश उन यांच्या नैसर्गिक वतुर्ळात भोवणारी कविता मानवाचे प्रतिनिधित्व करते. व्यक्ती, समाज, समूह, देश या वैश्विक पातळीवर जावून कवितेचा अर्थ लावता येतो.

कवितेची अभिव्यक्ती एका व्यक्तिमनाकडून हळुवार समष्टीकडे समृध्दीकडे व स्वयंपूर्णतेकडे जाण्याचा मार्ग सुचविते. कवी कुठल्याही सौंदर्याधिष्ठित शब्दाचा, पांडित्यपूर्ण शैलीचा बडेजाव न आणता अगदी साध्या सोप्या भाषेतून जिवनात शरणागती न पत्करता आपल्या आयुष्याला स्वतःची ओळख स्वतःच करावी, स्वतःची अस्मिता निर्माण करावी असा मार्मिक उपदेश देतात.

'तुम्ही व्हा हो वृक्ष आता
लता वेली राहू नका
आधाराने वाढू नका
अस्तित्वाला अस्मिता द्या'

आजचे युग हे स्पर्धेचे युग आहे. जागतिक पातळीवर फार मोठे बदल घडून येत आहेत. त्यांचें प्रत्यक्ष–अप्रत्यक्ष परिणाम समाज मनावर होत आहेत. स्पर्धा ही प्रत्येकाची प्रत्येकाशी आहे. गरीब–श्रीमंत, श्रेष्ठ–कनिष्ठ, ज्ञानी–साधारण, विकसित–अविकसित असा भेदाभेद असतांना जे साधारण गरीब कनिष्ठ, अविकसित, मानलेल्या घटकाला कुठल्याही दडपणात, वेगवेगळया प्रभावात, न्युनगंडात न वावरता कवी त्यांच्यामध्ये नवचैतन्य, स्वतःची ओळख, स्वतःची अस्मिता निर्माण करण्याची प्रेरणा देतो. स्वतःच्या अस्तित्वाला आकार दिल्यानंतर कवी –

सावलीत खुजे होऊ नका
इतरांनाही छाया द्या

सावली या शब्दातून कवी मोठेपणाचा अहंकार व त्याचे अनुकरण करून मानव स्वतःचे जीवन खुजे म्हणजे स्वार्थी व मतलबीप्रमाणे जीवन जगत असतो. स्वतःपुरते जीवन जगण्याची आजची समाजाची रीत आहे. याचे भान कवी करून देतात. स्वतःची अस्मिता निर्माण केल्यानंतर स्वार्थी जीवन जगू नका. खुजे म्हणजे 'बोन्साय' होऊन, स्वार्थी होऊन मानवतेची कास धरता येत नाही. निसर्गाच्या

उदात्त स्वभावाप्रमाणे 'इतरांनाही छाया द्या' छाया देणारे, सोबत करणारे, सुखदु:खाचे वाटेकरी होवून तुम्हीही वटवृक्ष व्हा असा सल्ला देतात.

उन्हाने करपून जावू नका
आकाशाला हाक द्या
लोटांगण देत जगू नका
निसर्गाशी टक्कर द्या
लता वेली राहू नका.
तुम्ही व्हा हो वृक्ष आता

प्रतिकुल परिस्थिती वाटयाला आली म्हणून विचलित न होता कुणालाही शरण न जाता 'आकाशाला हाक द्या' म्हणजे संघर्ष करून त्यावर यश मिळवा. 'लोटांगण देत जगू नका' म्हणजे आपल्या मधील उणिवांनी खचून न जाता 'निसर्गाशी टक्कर द्या' म्हणजे आपल्या अंगभूत गुणांना, सुप्त गुणांना – स्वकुशलतेला बाहेर काढा. प्रत्येक मानवात सुप्त गुण दडलेले असतात. आघात सहन केल्याशिवाय दगडातुन मुर्ती तयार होत नसते. आपल्या अज्ञान आळसावर मात करून प्रसंगी टक्कर देऊन 'स्व' अस्तित्व निर्माण करा.

खुळया खोडला बिलगू नका
पाना फुलांना बहरू द्या
इतरांची शोभा वाढवू नका
जगाला स्वत:ची ओळख द्या
लता वेली राहू नका
तुम्ही व्हा हो वृक्ष आता.

'खुळया खोडाला बिलगू नका' या कवितेच्या ओळीतून खोड हे 'खुळ'झालेल आहे. कवीचा समाजानुभव दीर्घ आहे. वास्तवात खोड वृक्षाला जमिनीतून सत्व पुरविणारे माध्यम आहे. वृक्ष त्यावर फोफावतो, बहरतो परंतु आजची वर्तमान स्थिती अशी नाही. कवीला आजची वास्तवता खुळया खोडासारखी जाणवत आहे. 'खुळया खोडाला' या शब्दातून कवीला पुरातन काळापासून समाजात रूवून बसलेल्या जटील कल्पना, रूढी, परंपरा, अंधश्रध्दा, भेदाभेद यांना धरून आजच्या स्पर्धेच्या युगात स्वतंत्र व्यक्तिविकास साधु शकत नाही. म्हणून कवी सर्व बाबीचे उच्चाटन करण्याची सुचना करतात आणि असे सामाजिक वातावरण निर्माण करण्याची अपेक्षा करतात की पानाफुलांना म्हणजे सर्व स्तरावरील दुर्बल, पीडित घटकांना स्व–विकासाची संधी साधता येईल. एका सामाजिक बदलाची, नव्या विश्वाची कल्पना कवी करीत आहे. 'इतरांची शोभा होऊ नका' ही कवितेची ओळ अतिशय व्यापक अर्थ व्यक्त करणारी आहे. आजच्या वर्तमान समाजात अनेक संधी साधू लोक आहेत. स्वत:चा मोठेपणा मिरविण्यासाठी आपल्या सभोवती गर्दी खेचून आणण्यासाठी विविध प्रकारचे प्रलोभन देतात. 'गर्दी खेचून मोठं होण' ही परंपरा अनेक क्षेत्रात सर्वत्र दिसून येते. अशा पांगळया गर्दीत सहभागी न होता जगाला स्वत:ची ओळख द्या. अशाप्रकारे स्व–कर्तुत्व, स्व–अस्तित्वाची जाणिव कवी करून देतात. आशय गहणता व सरलत्व हे प्रस्तुत कवितेतून प्रकर्षाने जाणवते.

कवितेची वैशिष्टये :–

1) कवितेचा आकृतीबंध 8 6 6 असा असून कवितेत अंतर्गत लय साधलेली आहे.
2) कवितेची रचना साधी सुबोध असली तरी मार्मिक आशय गहनता हे कवितेचे वैशिष्टये आहे.
3) कवीने निसर्ग प्रतिक वापरून मानवी जीवनाशी सांगड घातली आहे.
4) कवी कवतेतून स्व–अस्मितेचा स्व–जाणिवेचा भान जागृत करतात.
5) कवी कवितेतून अंधू, पंगू, दुर्बलपणापासून क्रमाक्रमाने उन्नतीकडे, त्यातून सक्षमतेकडे सहज पोहचविण्याचा प्रयत्न करतात.
6) कविने कविता संवाद – विरोधी सुरातुन फुलविलेली आहे. जसे – तुम्ही व्हा हो वृक्ष आता, अस्तित्वाला अस्मिता द्या, इतरानांही छाया द्या, आकाशाला हाक द्या, निसर्गाशी टक्कर द्या, पानाफुलांना बहरू द्या, जगाला स्वत:ची ओळख द्या. हया प्रेरक, स्फुर्तीदायी तर लता वेली होऊ नका, आधाराने वाढू नका, सावलीत खुजे होवु नका, उन्हाने करपून जावू नका, लोटांगण घेत जगू नका, खुळया खोडाला बिलगू नका अशा संवादी–विरोधी सुरातुन कवीने कविता फुलविली आहे.
7) कवितेतून सुभाषिते, जसे आकाशाला हाक द्या, अस्तित्वाला अस्मिता द्या इ. आणि वाक्प्रचार– खुळया खोडाला बिलगणे, सावलीत खुजे होणे, करपून जाणे, लोटांगण घेत जगणे इ. सहजपणे येतात.

संदर्भ सूची

1)एका फुलाची बाग – राजन जयस्वाल – आकांक्षा प्रकाशन, नागपूर.
2)काव्यफुलांचे अंतरंग – संजय येरणे – भरारी प्रकाशन, नागभीड.
3)एका फुलाच्या बागेचा दरवळ – संपादक नरेंद्र तु. आरेकर, राघव पब्लिशर्स नागपूर.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.aygrt.isrj.org